

بسم الله الرحمن الرحيم

نقش مهدویت در تربیت انقلابی افراد

نرگس شهبازی^۱

۱. طلبه سطح ۲، مدرسه علمیه فاطمه الزهرا(س)، اسلام آباد غرب،

چکیده

تربیت اسلامی یکی از اساسی ترین بخش های معارف اسلامی، فلسفه بعثت رسولان و مهم ترین وظیفه اولیای الهی است سیره ی پیشوایان دینی تاثیر فراوانی به خصوص در عصر حاضر، در تربیت انقلابی افراد دارد که در میان آموزه های دینی اعتقاد به مهدویت که سرشار از مضامین اخلاقی و شیوه های گوناگون تربیتی است که آثار فراوانی در تربیت افرادی که متعهد به ولایت و این انقلاب باشند دارد. اعتقاد به مهدویت ختم به قبول ولایت فقیه و متعهد بودن به ارزش های این انقلاب شده و آثار تربیتی زیادی در ابعاد مختلف از جمله بعد علمی مانند تقویت ایمان افراد، متعهد بودن و پایبندی به آرمان های انقلاب و شناخت صحیح نسبت به امر خلافت الهی و در کنار آن ولایت فقیه دارد و همچنین در بعد عملی و رفتاری سبب ایجاد روحیه ظلم ستیزی در افراد، مقید بودن به امر به معروف و نهی از منکر، استقامت و اقتدار اجتماعی و وحدت بین افراد می گردد، مهدویت جدای از بحث اعتقادی برای افراد در زمینه های مختلف کاربرد تربیتی فراوانی دارد که با به کارگیری صحیح و ارائه آن در جامعه می توان به اهدافی مطلوبی رسید و افراد را با بینشی صحیح تربیت کرد که حامیان ولایت و این انقلاب باشند. این تحقیق با استفاده از روش کتابخانه ای و تحلیلی درصدد بررسی نقش مهدویت در تربیت انقلابی افراد است.

کلیدواژه

تربیت، تربیت انقلابی، مهدویت

مقدمه

مسئله ی تربیت، یکی از مهم ترین ارکان زندگی است که علاوه بر سعادت فردی در تأمین سعادت اجتماعی نیز مؤثر است که بنای آن در خانواده آغاز و در محیط آموزش و اجتماع تکمیل می گردد و عوامل زیادی در آن نقش دارد، در این میان یکی از ارزشمندترین و سرنوشت سازترین سرمایه های دینی ، معنوی، اجتماعی و سیاسی که در تربیت تأثیر زیادی دارد، اعتقاد به مهدویت است. این آموزه دارای مؤلفه ها و عناصری است که با الهام از آن می توان در تربیت افراد به خصوص در عصر معاصر و آشنا کردن آن ها با ارزش های انقلاب که هم ردیف با ارزشهای مهدویت است گام های مؤثری برداشت. اندیشه ی مهدویت و عقیده به آن جایگاه خاصی در روحیه، افکار و روال زندگی انسان خواهد داشت و تأثیرپذیری فرد از آن، ژرف و عمیق خواهد بود.

مهدویت و تشکیل حکومت جهانی پر از عدل و داد و توجه به آموزه های آن بسیار باسابقه تر از زمان حیات حضرت مهدی--عج الله تعالی فرجه الشریف- است که در تمام ادیان به آن اشاره شده است و دارای آموزه های موثر در ابعاد مختلف است؛عنصر انتظار و اعتقاد به ظهور و مهدویت از اهمیت ویژه ای برخوردار است و دارای آثار گرانقدری هم در حوزه مسائل فردی و هم در حوزه مسائل اجتماعی است، به همین خاطر این مقاله برآن است با تکیه بر آموزه های مهدویت این سوال که مهدویت چه نقشی در تربیت انقلابی افراد دارد؟ را تبیین کند.

بدون تردید اعتقاد به مهدویت و امید به آینده روشن با حضور ولی خدا، می تواند در تربیت انقلابی افراد از جهات مختلف اخلاقی، سیاسی، اجتماعی و غیره تاثیرگذار باشد بنابراین می توان گفت اعتقاد به مهدویت و پایبندی به آموزه های آن نه تنها در بعد فردی که در ابعاد مختلف اجتماعی می تواند اثرگذار باشد با وجود این که آموزه مهدویت، ماهیتی درس آموز دارد، در طول تاریخ، این آموزه در حیات سیاسی اجتماعی شیعیان کم رنگ یا به عبارتی دچار تحریف و

انحراف شد؛ به گونه‌ای که به آموزه‌ای فرعی و عزلت‌نشین مبدل گشت؛ ولی در روند انقلاب اسلامی، نگرش عمومی شیعیان به این آموزه تغییر کرد و به آموزه‌ای کارساز و راهگشا تبدیل شده که این امر می‌تواند در تربیت افرادی متعدد و با بصیرت نقش ویژه‌ای داشته باشد و در این مقاله سعی شده است که به بررسی نقش مهدویت در تربیت انقلابی افراد پرداخته شود که امید است با توجه به آموزه‌های گهربار مهدویت بتوان افرادی انقلابی و متعهد تربیت کرد که بتوانند مسیر درستی برای زندگی انتخاب کنند و با تصحیح اعمال خود جامعه‌ای سالم و پر از آرامش داشته و حافظان واقعی این انقلاب باشند تا زمانی که این انقلاب را به دست صاحب واقعی آن برسانند.

الف. مفاهیم

۱. مهدویت

اول: معنای لغوی مهدویت

"مَهْدَویت" واژه‌ای عربی و از ریشه "مهدی" است که از اضافه شدن "ت" به "مَهْدَوی" ساخته شده. "مَهْدَوی" به معنای مربوط بودن به مهدی است، مانند واژه غَلَوی و حَسَنی. "ت" در واژه "مَهْدَویت"، تایی تأنیث است و به واسطه حذف شدن موصوف آمده است؛ یعنی در اصل "طریقه مهدویة" یا مانند آن بوده است.^۱

دوم: معنای اصطلاحی مهدویت

در صدر اسلام واژه "مهدی" هم برای شخص هدایت‌شده، و هم برای تجلیل از برخی افراد به کار می‌رفت؛ برای نمونه این عبارت در مورد پیامبر-صلی الله علیه وآله و سلم-، خلفای راشدین و امام حسین-علیه السلام- به کار رفته است.^۲ بنابر گفته راجکوسکی، اولین کسی که مهدی را به معنای منجی به کار برد ابو اسحاق کعب بن ماته بن حیسوء حمیری (متوفی ۳۴ق) بود. "مهدویت" موعود باوری به معنای اعتقاد به یک نجات‌بخش است که در آخرالزمان برای نجات و رهایی انسان‌ها و برقراری صلح و عدالت خواهد آمد. اعتقاد به منجی، در ادیان و ملت‌ها و اقوام مختلف و با آیین‌ها و فرهنگ‌های کاملاً متفاوت وجود دارد و در آنها منجی موعود و نجات‌بخش به اشکال و صورت‌های گوناگون و متنوعی مطرح شده است. در میان این گروه‌ها، شیعه به ظهور حضرت مهدی-عجل الله تعالی فرجه الشریف- معتقد است.^۳

۱. الویری، گونه‌شناسی رویکردهای آموزه مهدویت در چهارچوب ظرفیت تمدنی، ص ۶۱.

۲. جاسم، تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم، ص ۳۴.

۳. همان.

همچنین، ارزشی از قبیل صبر و استقامت اخلاقی سبب می شود که افراد جامعه، آداب اجتماعی را به نیت تحقق ظهور رعایت نموده و معاشرت ها و شادی ها را به دور از گناه و با آداب اسلامی تنظیم کنند. در این تصویر، سبک زندگی انسان و جامعه منتظر را می توان جزئی از فرهنگ مهدویت دانست که اگرچه ممکن است گاه و بیگاه تغییراتی در نحوه ی رفتارها و آداب انسان های منتظر در زمان ها و مکان ها و موقعیت های مختلف رخ دهد، اما آنچه اهمیت دارد این است که مبانی و شاکله ی کلی آن دست نخورده است.^۱

بنابراین جامعه ای که افرادش با اعتقادات مهدوی آشنا شده و آن را به صورت کاربردی در زندگی پیاده کنند علاوه بر تعهد و پایبندی به انقلاب و حفظ ارزش های انقلاب با درس گرفتن از آموزه های مهدویت، همواره با اقتدار و استقامت ویژه ای حامی رهبر و ولایت و این انقلاب خواهند بود و در تمام عرصه ها با وجود مشکلات و تبلیغات سوء دشمنان صحنه را خالی نکرده و حافظ این نظام و مرز و بوم خواهند بود.

۱. جعفری، همان.

نتیجه گیری

نهایتاً می توان از بحث هایی که درباره نقش مهدویت در تربیت انقلابی افراد بیان شد این گونه نتیجه گرفت که تربیت از مهم ترین ابعاد تربیتی است، دین اسلام نگاهی فراگیر، واقعی و دقیق به موضوع انسان دارد و علاوه بر انتقال آموزه های فرهنگی و اخلاقی، درصدد رشد و اصلاح رفتارها و پندارهای او برمی آید و از طریق تعلیم و تربیت، خواهان کمال و رستگاری او نیز هست. نگرش الهی به تعلیم و تربیت، باعث می شود که علاوه بر بعد مادی و دنیوی انسان، به بعد معنوی و اخروی او نیز توجه فراوانی شده، و تمامی رفتارها، گفتارها و پندارهای او درجهت رسیدن به سعادت جاوید قرار گیرد. تربیت مهدوی، دارای این خصوصیت ویژه و برجسته است و از مبدأ لایتناهی اراده و خواست الهی سرچشمه می گیرد و همه انسانها را متوجه آن منبع فیض و خیرات می کند، اعتقاد به مهدویت یکی از مواردی است که تاثیر به سزایی در تربیت افراد دارد و اگر آن را همواره در زندگی خود پیاده کنند جامعه ای سالم خواهند داشت، در عصر معاصر که جامعه و انقلاب ما ادامه دهنده ی راه ائمه و حافظان این انقلاب هستند و آن را برای ظهور صاحب واقعی این انقلاب آماده می کنند قطعاً باید افرادی انقلابی و متعهدی را تربیت کرد تا بتوان به اهداف و مقاصد مطلوبی رسید. به همین خاطر برای تاثیر مهدویت در تربیت افرادی انقلابی هم در بعد علمی و هم در بعد عملی موارد بیان شده که می تواند سبب تقویت ایمان و پایبندی و حفظ ارزش های نظام انقلاب اسلامی، به جود آمدن روحیه ظلم ستیزی به خصوص در برابر جوامع مستکبران و توجه به امر به معروف و نهی از منکر شده که تمام این موارد سبب می شود افرادی انقلابی و متعهد به ولایت و انقلاب همواره در جامعه حضور داشته باشند و در تمام لحظات و بحران ها حامیان واقعی این انقلابند که تمام این ها در سایه اعتقاد به مهدویت حاصل می گردد.

منابع و مآخذ

- قرآن کریم ترجمه ابوالفضل بهرام پور.
- نهج البلاغه ترجمه محمد دشتی.

منابع فارسی

۱. آمدی تمیمی، عبدالواحد، غرر الحکم و درر الکلم، مترجم مهدی رجایی، ج ۱، قم، نشر دار الکتاب الإسلامی، چاپ دوم، ۱۴۱۰ هـ.ق.
۲. بهشتی، محمد، مبانی تربیت از دیدگاه قرآن، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، ۱۳۸۷ هـ.ش.
۳. پرهیزکار، غلامرضا، انقلاب اسلامی و رشد مهدویت در ایران، قم، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ دوم، ۱۳۹۳ هـ.ش.
۴. جاسم، حسین، تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم، مترجم محمد تقی آیت اللهی، تهران، نشر امیر کبیر، ۱۳۸۵ هـ.ش.
۵. جعفری، یعقوب، تاریخ اسلام از منظر قرآن، قم، نشر معارف، چاپ ۸، ۱۳۹۲ هـ.ش.
۶. جوادی آملی، تفسیر موضوعی قرآن کریم، ج ۱۴، قم، نشر اسراء، چاپ هفتم، ۱۳۷۸ هـ.ش.
۷. جوادی، محمدرضا، محمد تقی جعفری تبریزی، تعلیم و تربیت اسلامی، تهران، پیام آزادی، چاپ اول، ۱۳۷۸ هـ.ش.

۸. داوودی، محمد، سیدعلی حسینی زاده، سیره تربیتی پیامبر و اهل بیت -علیهم

السلام-، تهران، سمت، چاپ ۱۲، ۱۳۹۸ هـ.ش.

۹. زارع‌پور، محمد، حدیث ولایت، تهران، نشر انقلاب اسلامی، چاپ اول، ۱۳۹۹ هـ.ش.

۱۰. صانعی، مهدی، پژوهشی در تعلیم و تربیت اسلامی، مشهد، نشر سناباد، چاپ

سوم، ۱۳۸۰ هـ.ش.

۱۱. عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۲ هـ.ش.

۱۲. سبحانی، جعفر، فروغ ابدیت، ج ۱، قم، بوستان کتاب، چاپ ۲۳، ۱۳۹۲ هـ.ش.

۱۳. معین، محمد، فرهنگ معین، ج ۱، تهران، پارس نوین، چاپ چهارم، ۱۳۸۶ هـ.ش.

۱۴. موسوی خمینی، روح الله، صحیفه نور، ج ۲۱، قم، مرکز تنظیم و نشر آثار امام خمینی،

۱۳۷۸ هـ.ش.

۱۵. مطهری، مرتضی، تعلیم و تربیت در اسلام، تهران، نشر صدرا، چاپ ۲۷، ۱۳۷۵ هـ.ش.

۱۶. _____، انسان کامل، تهران، نشر صدرا، ۱۳۸۰ هـ.ش.

۱۷. نقیب زاده، میر عبد الحسین، نگاهی به فلسفه آموزش و پرورش، تهران، انتشارات

طهوری، ۱۳۸۷ هـ.ش.

۱۸. ناصری، علی اکبر، بازگشت بخدا، بی جا، نشر ناصری، چاپ اول، ۱۳۴۶ هـ.ش.

منابع عربی

۱. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ قرآن، دمشق، دار القلم، چاپ اول،

۱۴۱۲ هـ.ق.

۲. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، ج ۸، قم، موسسه دارالهجره، ۱۴۰۹ هـ.ق.

۳. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۵۲، بیروت، دار الرضا، بی تا.

۴. نعمانی، محمد بن ابراهیم، الغیبه للنعمانی، قم، نشر مدین، ۱۴۲۶ هـ ق.

مجلات، روزنامه ها و فصلنامه ها

۱. اعرافی، علیرضا، فقه تربیتی، ج ۱، " نشر موسسه اشراق و عرفان"، قم، ۱۳۹۵ هـ ش.

۲. اسفندیار، محمودرضا و فائزه رحمان، " نگاهی گذرا به سیر تاریخی مهدویت در تصوف"، ادبیات عرفانی و اسطوره شناختی، شماره ۸، ۱۳۹۱ هـ ش.

۳. الویری، محسن، محمد رضا برزویی، "گونه‌شناسی رویکردهای آموزه مهدویت در چهارچوب ظرفیت تمدنی"، مشرق موعود، شماره ۳۴، تابستان ۱۳۹۴ هـ ش.

سایت ها

1. <https://www.farsnews.com/news>